

Opiskeluhooltosuunnitelma esiopetus Savitaipaleen kunta

1 Johdanto

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhooltoja toteutetaan esiopetuksen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhooltoja esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmille tarkoitetut kouluterveydenhuoltopalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Opiskeluhooltosuunnitelma kattaa koko Savitaipaleen kunnan esiopetuksen, jota järjestetään Kirkonkylällä Kivikoulun yksikössä sekä myös Heituinlahdessa silloin, kun siellä esiopetusta tarvitsevien määrä on vähintään viisi. Ryhmäkohtaiset tarkennukset kirjataan esiopetuksen vuosisuunnitelmaan, joka laaditaan vuosittain.

Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmaa tehtäessä on huomioitu Savitaipaleen perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma sekä maakunnallinen Etelä-Karjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.

Opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä.

2 Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Savitaipaleella esiopetusta järjestetään Kirkonkylällä Kivikoulun yksikössä sekä ajoittain Heituinlahdessa päiväkotia Heitsassa. Heituinlahden esiopetusryhmän koosta on sivistyslautakunnassa linjattu, että mikäli lapsimäärä alittaa viisi (5) lasta, esiopetusta ei järjestetä omana ryhmänään. Esiopetus on varhaiskasvatuksen alasta.

Vuosittain esiopetuksessa olevien lasten määrä vaihtelee noin 20 lapsen tuntumassa. Maahanmuuttajataustaisia lapsia muutamia vuosittain. Oppimiseen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien lasten määrä on vuosittain n. 10-20% lapsimäärästä.

Kivikoulun esiopetusryhmässä ominaispiirteenä voi pitää keskeistä sijaintia. Lähiliikuntapaikat ja kirjasto ovat helposti saavutettavissa. Koulukeskus on lähellä ja 4-luokkalaiset toimivat esiopetuksessa olevien lasten kummioppilaina. Luontokin on lähellä ja metsässä käydään usein. Koulukuljetuksessa olevien lasten määrä vaihtelee vuosittain.

Heituinlahden esiopetuksen erityispiirteenä voidaan pitää alueen vahvaa yhteisöllisyyttä. Luonto on lähellä ja sitä pystytään helposti hyödyntämään esiopetuksessa. Alueen sijainti tuo omat haasteensa, välimatkat ovat pitkiä ja valtaosa esiopetuksen lapsista ovat koulukuljetuksen piirissä. Pitkät välimatkat vaikuttavat myös esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tarpeeseen ja hoitopäivien pituuteen. Siirtymä pienestä esiopetusryhmästä koulukeskukselle koulun alkaessa on melko iso. Heituinlahden omaa esiopetusryhmää ei ole joka vuosi.

Opiskeluhoito painottuu omassa ryhmässä tapahtuvaan ennaltaehkäisevään opiskeluhooltoon. Opiskeluhoitopalveluiden tarve vaihtelee vuosittain, mutta tarve on lisääntymässä. Yhteydenotto ja lähetteet Lasten ja nuorten taloon kulkevat kouluterveydenhoitajan kautta ja huoltajilla on vastuu viedä asia eteenpäin, jos huoli lapsesta on herännyt esiopetuksessa. Tähän kaivattaisiin selkeämpää ohjeistusta. Tukea tarvitsevien lasten asiat koetaan etenevän hitaasti Lasten- ja nuorten talolla runsaan asiakasmäärän vuoksi. Savitaipaleen erityispiirteenä on, että välimatka Lappeenrantaan vaikeuttaa lapsille tarkoitettujen mielenterveys- ja terveyspalvelujen käyttöä. Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle on useaan otteeseen esitetty, että opiskeluhoollon palveluiden saavutettavuutta Savitaipaleella pitäisi lisätä yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Kouluterveydenhoitaja tekee 6-vuotiaiden ikävuositarkastuksen. Kuraattori ja kouluterveydenhoitaja osallistuvat kerran lukuvuoden aikana vanhempainiltaan ja opiskeluhoitoryhmän palaveriin vähintään 2 kertaa lukuvuoden aikana. Samoin koulupsykologi. Lisäksi kuraattori vierailee esiopetusryhmässä säännöllisesti.

3 Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Esiopetus on muun varhaiskasvatuksen ohella mukana Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelmassa. Liikuntaa pyritään tuomaan mukaan arkeen monipuolisesti ja kannustetaan ja innostetaan lapsia liikkumaan. Vuoden aikana järjestetään perheille yhteisiä liikunnallisia tapahtumia. Tunnetaitoja opetellaan Tunteet hukassa-menetelmän avulla. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja heidän toiveita ja ajatuksia toiminnasta kuunnellaan ja niihin vastataan. Toimintaympäristöä rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Henkilöstö huolehtii oppimisympäristön turvallisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta sisällä ja ulkona. Esiopetusyhteisön aikuiset noudattavat johdonmukaisesti yhteisesti sovittuja pelisääntöjä.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Huoltajien on mahdollista osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin kasvatuskeskusteluissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa lukuvuoden

aikana. Koti ja esiopetus täydentävät toisiaan lasten suotuisan kasvun, kehityksen sekä oppimisen edellytysten luomisessa. Yhteistyöllä kodin ja esiopetuksen välillä pyritään vastavuoroiseen kasvatuskumppanuuteen.

Lapsi- ja ryhmäkohtaisia tiedonsiirtopalavereja toteutetaan sekä esiopetuksen alkaessa että keväällä ennen esiopetuksen päättymistä. Mikäli lapsi on ollut varhaiskasvatuksessa jo ennen esiopetusta, pitävät hänen ryhmänsä opettajat tiedonsiirtopalaverin ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen alettua koulun ja esiopetuksen opettajat pitävät alustavan tiedonsiirtopalaverin, jossa siirretään jo opetuksen järjestämistä koskeva olennainen tieto koululle ja tarvittaessa mietitään jo alustavia koulupaikkoja. Keväällä tiedonsiirtopalaverissa mukana ovat esi- ja luokanopettaja sekä tarvittaessa erityisopettajat sekä varhaiskasvatuksesta että koulusta. Tarvittaessa mukaan kutsutaan myös muita asiantuntijoita. Tiedonsiirtolomakkeet esiopetuksesta kouluun täytetään ensin esiopetuksessa, sen jälkeen huoltajat täyttävät oman osuutensa ja esiopetuksen opettaja toimittaa kevään tiedonsiirtopalaverissa lomakkeet tulevalle luokanopettajalle.

Mahdollisuuksien mukaan kouluterveydenhoitaja sekä kuraattori käyvät vierailemassa esiopetusryhmissä useamman kerran lukuvuoden aikana. Esiopetusryhmissä tehdään yhteistyötä myös ulkopuolisten, lasten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämisessä. Esimerkkejä näistä ovat seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö.

Yhteisölliseen, monialaiseen opiskeluhoitoryhmään kuuluvat esiopetuksen opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päiväkodin johtaja, koulun terveydenhoitaja sekä kuraattori. Työryhmään voidaan kutsua myös muita asiantuntijoita. Monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi. Opiskeluhoitoryhmän koollekutsujana toimii esiopetuksen opettaja.

4 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja kouluterveydenhuoltopalveluja, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolta, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen. Suostumus kysytään suullisesti tai kirjallisesti. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä voidaan perustaa esiopetuksen opettajan, muun esiopetuksen tai täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön tai huoltajien aloitteesta. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarpeen tullessa esiin henkilöstö voi ohjata huoltajaa

ottamaan yhteyttä opiskeluhoitopalveluihin tai huoltajan suostumuksella esiopetuksen henkilöstö voi ottaa yhteyttä. Yhteydenotto voidaan tehdä myös yhdessä huoltajan kanssa. Huoltajille annetaan mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä.

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän opiskeluhoollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai opiskeluhoollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta. Suostumus kysytään suullisesti tai kirjallisesti, kun asiantuntijaryhmää aletaan koota.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä laaditaan opiskeluhoitokertomus. Siihen kirjataan tiedot, jotka kuvaavat yksittäisen lapsen opiskeluhoollon tarvetta sekä suunniteltuja ja toteutettuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia. Myös huoltajan suostumus kirjataan muistioon. Opiskeluhoitokertomuksen kirjaa ryhmän vastuuhenkilö. Kirjauksia voivat tehdä myös muut ryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon kronologisesti.

Opiskeluhoitokertomukset kirjataan Daisyyn dokumentteihin pdf-tiedostona. Huoltajat näkevät opiskeluhoitokertomuksen Daisy Familiysta. Poikkeuksellisesti paperisena täytetyt opiskeluhoitokertomukset säilytetään omassa kansiossaan päiväkodin johtajan toimistossa lukollisessa kaapissa. Terveystenhoitaja ja koululääkäri kirjaavat lapsen yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin. Kuraattori kirjaa oppilaan tiedot sosiaalihoollon asiakasasiakirjoihin.

Yksilökohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä käsitellyt asiat kuuluvat lähtökohtaisesti vain ryhmän jäsenille. Kun ryhmässä keskustellusta ja sovitusta on muiden hyvä tietää, huoltaja päättää, kenelle tapaamisessa käsitellyistä asioista saa kertoa ja missä määrin. Suostumus kysytään yksilökohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä suullisesti, ja muistioon kirjataan, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja annetaan.

Erityisruokavalio ilmoitetaan ruokapalveluihin vuosittain. Lukuvuoden alussa esiopetusyksikkö lähettää Daisyssa huoltajille asiasta viestin, jossa on myös linkki sähköiseen lomakkeeseen.

Lapsen tarvitsevan jatkuvan lääkityksen osalta noudatetaan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmaa, mikäli lääkitystä on annettava lapselle esiopetuspäivän aikana.

5 Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Yhteistyötä tehdään Etelä-Karjalan hyvinvointialueen toimintojen (esim. LaNu, lastensuojelu) kanssa tilanteiden edellyttämällä tavalla. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa lasten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten osallisuus opiskeluhoillon suunnittelussa ja kehittämisessä näkyy parhaiten arjen toiminnassa, jossa lapset tulevat kuulluksi ja huomioiduiksi tasavertaisesti. Lasten toiveita kuunnellaan ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa.

Arjen tuonti- ja hakutilanteissa tapahtuvien kuulumisten vaihdon lisäksi lapsen yksilöllistä esiopetussuunnitelmaa koskevat keskustelut, vanhempainillat sekä erilaiset yhteiset toiminnalliset perheille järjestetyt tapahtumat ovat kiinteä osa esiopetuksen yhteydenpitoa huoltajiin. Esiopetuksen viikko-ohjelma on nähtävillä esiopetusyksikön seinällä. Esiopetuksen toiminnasta kuvia jaetaan Instagramissa yksityisyydensuoja huomioiden. Esiopetusryhmän kuulumisia kerrotaan huoltajille Daisyn välityksellä. Huoltajien on mahdollista halutessaan osallistua opiskeluhoitotoiminnan suunnitteluun ja arviointiin kasvatustilaisuuksissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa lukuvuoden aikana.

Jokaisessa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksikössä on käytössä perehdytyskansio, josta löytyy tieto yksikön yhteisesti sovituista pelisäännöistä sekä toimintatavoista. Lisäksi yksiköissä on käytössä pikaperehdytys-kortit mm. sijaisten perehdyttämisen tueksi. Esiopetusryhmän henkilöstö huolehtii, että esimerkiksi sijaiset ja muut esiopetusyhteisön työntekijät ovat tietoisia olennaisista toimintatavoista. On tärkeää, että koko kasvatusyhteisö noudattaa yhteisesti sovittuja pelisääntöjä.

6 Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Lasten suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Kaikkia kohdellaan esiopetuksessa tasa-arvoisesti riippumatta sukupuolesta, alkuperästä, kielestä, iästä, uskonnosta tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Esiopetusyhteisössä jokaisen toiminta vaikuttaa myös toisten kokemaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Siksi noudatetaan turvallisen tilan periaatteita, joissa olennaisista on jokaisen huomioiminen ja arvostaminen, koskemattomuuden ja rajojen kunnioittaminen sekä oletusten ja stereotyyppien välttäminen. Tällöin jokainen pyrkii omalla toiminnallaan rakentamaan yhteisöä, jossa kaikkien on hyvä olla.

Turvallisen tilan periaatteet :

Välitä ja pidä huolta

- Välitä siitä, mitä ihmisille ympärilläsi kuuluu ja miten sanasi ja tekosi voivat heihin vaikuttaa. Pidä huolta itsestäsi ja toisista.
- Älä tee oletuksia kenenkään seksuaalisuudesta, sukupuolesta, kansallisuudesta, etnisyydestä, uskonnosta, arvoista, sosioekonomisesta taustasta, terveydestä tai toimintakyvystä.
- Ole avoin ja kuuntele: Anna kaikille mahdollisuus osallistua keskusteluun. Älä jyrää muiden mielipiteitä.

Kunnioita muita

- Kohtaa muut ihmiset sellaisina, kuin he ovat.
- Kunnioita toisen koskemattomuutta, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Kunnioita ihmisten moninaisuutta.
- Älä pilkkaa, ivaa, halvenna, sysää syrjään tai nolaa ketään puheillasi, käytökselläsi tai teoillasi. Pitäydy ulkonäön arvostelusta, juoruilusta ja stereotyyppien ylläpitämisestä.

Noudata periaatteita ja toimi tarpeen vaatiessa

- Käyttäydy asiallisesti ja edellytä sitä myös muilta.
- Puutu epäasialliseen käytökseen.
- Pyydä apua, jos sitä vähänkin tarvitset.

Kommunikoi

- Jos et ole varma tai jokin mietityttää sinua – kysy.
- Jos jokin asia häiritsee sinua – sano.
- Jos loukkaat toista – pyydä anteeksi.

Väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää pyritään ehkäisemään noudattamalla turvallisen tilan periaatteita, joita noudattavat sekä lapset että henkilöstö. Vuorovaikutus kaikkien välillä on myönteistä ja arvostavaa. Lasten kanssa opetellaan ja harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa esiopetuksen toimintaan ja oppimisympäristöihin. Kaikki noudattavat yhteisesti sovittuja pelisääntöjä, jotka ovat samat kaikille.

Havaittuihin epäkohtiin puututaan tilanteen vaatimalla tavalla. Lasten väliset erimielisyydet ja konfliktit ratkaistaan yhdessä aikuisen kanssa kaikkia osapuolia kuunnellen. Tarvittaessa ohjataan huoltajaa ottamaan yhteyttä tai huoltajan luvalla ollaan yhteydessä opiskeluhoitopalveluiden työntekijöihin.

Opettajalla, päiväkodin johtajalla tai rehtorilla on velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Menettelytavat väkivaltatilanteissa

Väkivaltaa ei esiopetuksessa hyväksytä. Väkivaltatilanteen selvittelyssä työntekijät joutuvat aina harkitsemaan menettelytavat tapauskohtaisesti. Tilanteeseen puututaan kuitenkin aina. Monesti riittää, että tilanne rauhoitetaan puhumalla. Tilanteessa toimitaan niin, ettei kukaan menetä kasvojaan. Ketään ei jätetä yksin, vaan apua pyydetään ja sitä myös annetaan. Tärkeää on myös huolehtia tilanteen jälkihoidosta.

Esiopetuksen henkilöstö saa tarvittaessa puuttua väkivaltaisesti käyttäytyneen lapsen fyysiseen koskemattomuuteen, mikäli lapsen oma, opettajan oma, tai jonkun muun lapsen tai sivullisen henkilön turvallisuus on vaarassa, mutta liian voimakkaita keinoja on vältettävä. Väkivallan kohteeksi joutunut ohjataan tutkimuksiin hyvinvointiasemalle tai päivystykseen. Uhrin huoltajiin ollaan yhteydessä.

Myös väkivaltaisesti käyttäytynyt tarvitsee apua, koska tapahtuman jälkeen hän saattaa tuntea pelkoa, häpeää, ahdistusta tai syyllisyyttä. On tärkeää, että hän tulee kuulluksi, vaikka hänen tekoaan ei hyväksytäkään. Moittiminen tai välitön rankaisu heti tapahtuneen jälkeen voi pahentaa tilannetta ja käynnistää uudelleen tuhoavan käyttäytymisen. Myös tekijän huoltajiin on oltava yhteydessä niin pian kuin mahdollista. Tilanteen rauhoituttua keskustellaan lasten kanssa ja käydään tilanne läpi. Keskustelussa selvitetään mahdolliset seuraamukset.

Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaaminen ei ole yksittäinen konflikti tai erimielisyys vaan toistuvaa toisen vahingoittamista, esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita tai viestejä sekä mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino niin, että kiusattu on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä lasta riitelee keskenään. Kiusaamista eivät myöskään ole satunnaiset, milloin kehenkin kohdistuvat huutelut. Kiusaaminen on toistuvia tekoja, ja osa näistä teoista voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön.

Savitaipaleen esiopetuksessa kiusaamista ei hyväksytä. Kiusaamistilanteeseen puututaan heti, kun se on tiedossa. Siksi on tärkeää, että jokainen vastaa omasta vuorovaikutuksestaan sekä puuttuu epäasiallisiin tilanteisiin. Jos huomaa kiusaamista mutta ei pysty itse puuttumaan, on tärkeä kertoa asiasta esiopetuksen henkilökunnalle. Lapsille painotetaan, että on rohkeutta kertoa, jos joutuu kiusatuksi tai huomaa, että muita kiusataan.

Miten toimia, kun on tieto tai epäily kiusaamisesta

- Se, jolla on tieto tai epäily kiusaamisesta, ottaa asian puheeksi kiusatun kanssa tai pyytää toista henkilökunnan jäsentä avuksi puheeksi ottoon.
- Kun kiusaaminen on tiedossa, keskustellaan kiusaamiseen osallistuneiden kanssa.
- Yhdessä kiusatun ja kiusaajan kanssa etsitään ratkaisua sekä sovintoa. Tarvittaessa sovitaan seurannasta.
- Puheeksi ottaja kertoo kiusaamistilanteesta ja sen ratkaisusta kiusatun ja kiusaajan huoltajille.

Häirintään puuttuminen

Seksuaalinen häirintä on tasa-arvolaissa kiellettyä syrjintää. Kiellettyä on myös häirintä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella. Jos häirintää esiintyy, esiopetuksessa on velvollisuus selvittää asia. Jokaisella esiopetusyhteisön työntekijällä on velvollisuus ryhtyä toimiin tietonsa tulleen häirinnän osalta.

Seksuaalinen häirintä tarkoittaa epämiellyttävää seksuaalista käytöstä ja sukupuoleen perustuva häirintä tarkoittaa epämiellyttävää käytöstä, joka liittyy henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Häirintä voi olla puhetta tai tekoja, jotka loukkaavat toisen koskemattomuutta. Häirintään liittyy usein uhkaa, nöyryytystä ja ahdistusta.

Varautuminen ja ennaltaehkäisy

Esiopetuksessa lapsilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Turvallisuuden edistämiseksi ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä noudatetaan turvallisuutta ohjaavaa lainsäädäntöä ja muita paikallisia turvallisuutta koskevia linjauksia. Turvallisuudesta huolehtiminen ei liity vain poikkeusolojen tilanteisiin, vaan toimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on taata toiminnan turvallisuus normaaliaikoina. Erilaisiin kriisitilanteisiin on pyritty esiopetuksessa ennalta valmistautumaan, mutta vasta todelliset tilanteet näyttävät sen, miten siinä on onnistuttu.

Savitaipaleen sivistystoimen valmiussuunnitelma (päivitetty 14.4.2022) kuvaa toimialan varautumista erilaisia riskejä ja uhkia varten. Valmiussuunnitelmassa kuvataan sivistystoimen toiminta normaalioloissa ja erityistilanteissa sekä yhteyshenkilöt, joiden avulla suunnitelmassa kuvattu toiminta käynnistetään. Sivistystoimen johto- / valmiusryhmään kuuluvat niin normaalioloissa kuin erityis- ja häiriötilanteissa sivistystoimenjohtaja (pj.), rehtori, apulaisrehtori, päiväkodin johtaja, kirjastotoimenjohtaja, kulttuurisihteeri ja liikuntatoimenohjaaja. Kullekin edustajalle nimetään varaedustaja. Johtoryhmä vastaa sivistystoimen toiminnoista niin normaalioloissa kuin häiriötilanteissa.

Häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa tiedotuksesta vastaa se viranomainen, jolla on johtovastuu (esim. pelastus-, puolustus- ja poliisiviranomainen). Poikkeusolojen tiedotus sekä yhteydenpito tiedotusvälineisiin (ulkoinen tiedottaminen) hoidetaan kunnan osalta keskitetysti. Sivistystoimen sisäisestä tiedottamisesta vastaa sivistystoimenjohtaja. Normaaliajan häiriötilanteiden tiedottamisesta vastaa toimiala omatoimisesti, ellei toisin ole sovittu. Sivistystoimen tiedottaja on tällöin sivistystoimenjohtaja ja hänen varahenkilönsä päiväkodin johtaja.

Valmiussuunnitelmassa esitellään toimialakohtainen riskianalyysi sekä siihen pohjautuvat suunnitelmat vaarojen ja riskien vähentämiseksi tai poistamiseksi. Valmiussuunnitelmassa esitellään myös sivistystoimen toimintojen muutokset sekä tiedotus eri häiriötilanteissa, esim. voimahuollon vakavat häiriöt ja suuronnettomuudet. Säännölliset valmiusharjoitukset kartuttavat riskien hallinnassa tarvittavaa tietoa.

Esiopetuksen yksiköiden varautumisen lähtökohtana ovat yksikkökohtaiset turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat. Yksittäisen onnettomuuden tai häiriötekijän kohdalla molemmissa esiopetuksen yksiköissä toimitaan ennalta laaditun pelastussuunnitelman mukaan odottamatta sivistystoimenjohtajan tai valmiusryhmän määräyksiä tai ohjeita. Tällöin päiväkodin johtaja (varalla päiväkodin varajohtaja) vastaa toiminnasta, paitsi jos pelastus- tai poliisiviranomainen ottaa vastuun toiminnan johtamisesta. Päiväkodin johtaja (varalla varajohtaja) vastaa näissä tilanteissa myös yksikön sisäisestä ja ulkoisesta tiedottamisesta, ellei tiedottaminen siirry muiden viranomaisten käsiin. Psykososiaalinen tuki tai muu jälkihoito suunnitellaan kriisiryhmässä. Ryhmää tai yksilöä koskevissa kriisitilanteissa

tiedotuksen hoitaa se, jonka työtehtäviin se kuuluu (esim. esiopetuksen opettaja, kuraattori tai terveydenhoitaja).

Toiminta kriisitilanteissa (Kriisisuunnitelma)

Äkillisiä mieltä järkyttäviä kriisejä voivat aiheuttaa esimerkiksi läheisen äkillinen kuolema, onnettomuus, läheltä piti -tilanne, väkivallan tai muun vakavan rikoksen uhriksi joutuminen, järkyttävässä tilanteessa silminnäkijänä oleminen sekä läheisen itsemurha tai sen yritys. Reaktiot järkyttävään tapahtumaan voivat olla hyvin monenlaisia ja vaihdella paljonkin. Kriisitilanne voi aiheuttaa traumaattisia reaktioita, jotka vaikeuttavat merkittävästi lapsen tai esiopetusyhteisön elämää. Oikein kohdistetuilla toimilla voidaan lieventää tapahtumasta aiheutuvaa haittaa sekä tukea yksilöä ja yhteisöä.

Savitaipaleen esiopetuksessa toimintaa kriisitilanteissa koordinoi kriisiryhmä, johon kuuluvat päiväkodin johtaja (varalla varajohtaja), terveydenhoitaja, kuraattori, seurakunnan edustaja ja SPR:n edustaja. Koollekutsujana toimii päiväkodin johtaja.

Kriisiryhmän tehtävänä on

- ottaa selvää tosiasioista
- sopia jatkotoimien organisoimisesta ja tiedottamisesta sekä jälkihoidon järjestämisestä
- miettiä tarvittavien toimien laajuus, delegointi ja koordinointi
- harkita ulkopuolisen avun ja konsultaation tarpeellisuus
- päättää, kuka tiedottaa, kenelle ja miten
- huolehtia, ettei kukaan jää yksin vaikeassa tilanteessa
- vastata varhaiskasvatuksen kriisivalmiudesta ja järjestää tarvittaessa koulutusta

Kriisiryhmän jäsenet yhteystietoineen

Päiväkodin johtaja +358407131934

Päiväkodin varajohtaja +358405880097

Terveydenhoitaja Johanna Munne +358 40 563 3897

Kuraattori Anne Siitonen +358 40 651 1455

SPR:n edustaja SPR:n valmiusryhmästä: Eija Karine +358 440 656 889 Seija Koskiniemi +358 50 432 4322

Taipaleen seurakunnan diakoni +358 40 840 1185

Akuuttikriisiapu

Sosiaali- ja kriisipäivystys +358 40 651 1828

Mielenterveys- ja päihdepäivystys +358 5 352 4610

Kiireetön kriisiapu

Saimaan kriisikeskuksen ajanvaraus +358 5 453 0020

Lasten kohtaaminen kriiseissä

On tärkeää, että esiopetuksen aikuiset ovat valmiita keskustelemaan lasten kanssa tuoreesta järkyttävästä tapahtumasta. Keskustelutuokioiden ei tarvitse olla pitkiä. Keskustelun keskeinen ote on tässä-ja-nyt. Aikuisen ei tarvitse olla viisas eikä osata vastata kaikkeen - riittää, että aikuinen on turvallinen, uskaltaa näyttää omia tunteitaan ja samalla välittää luottamusta siihen, että näiden tunteiden kanssa selvitään.

Miten kohdata lapsi äkillisessä kriisissä

- Anna lapselle tavallista enemmän aikaa ja huomiota.
- Pidä yllä säännöllisiä rutiineja ja aikatauluja.
- Leikki-ikäiset ja sitä vanhemmatkin lapset saattavat täydentää tapahtumia mielikuvituksellaan. Selitä lapselle tarvittaessa, etteivät pahat tapahtumat ole hänen syytään.
- Anna lapselle tilaisuus leikkiä ja rentoutua.
- Tarjoa lapselle hänen kehitystasonsa mukaista tietoa tapahtuneesta, mutta vältä lasta pelottavia yksityiskohtia.
- Anna lapsen olla lähelläsi, jos häntä pelottaa tai jos hän haluaa ripustautua sinuun.
- Muistuta lasta usein siitä, että hän on turvassa.
- Pysy kärsivällisenä, jos lapsi taantuu ikäistään nuoremman lapsen tasolle ja alkaa esimerkiksi imeä peukaloaan tai kärsii yökastelusta.

Välitetään kotiin tietoa, että asiaa on käsitelty esiopetuksessa ja kannustetaan puhumaan myös kotona. Seuraavassa on toimintaohjeita erilaisiin kriisitilanteisiin. Toiminnasta on aina päätettävä tapauskohtaisesti ja yksilöllisesti asianomaisia kuullen.

Lapsen kuolema

- Lapsen kuolemasta ilmoittaa perheelle aina viranomainen. Esiopetuksen edustaja voi olla mukana.
- Jos tiedon saa ryhmän opettaja tai lastenhoitaja, hän välittää tiedon päiväkodin johtajalle, joka käynnistää tarvittavat toimet yhdessä kriisiryhmän kanssa.
- Tapahtuneesta keskustellaan ryhmissä esiopetuksen tai opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön johdolla (tarvittaessa yhteistyössä sovitun kriisiasiantuntijan kanssa). Voidaan pitää suruliputus.
- Lasten huoltajille ilmoitetaan, miten asiaa on käsitelty ja keihin huoltajat voivat tarvittaessa ottaa yhteyttä.
- Mahdollisesti muistetaan omaisia.
- Järjestetään mahdollisuus keskustella tapahtuneesta.
- Lasten toipumista seurataan, ja asia otetaan puheeksi myöhemminkin.
- Hautajaisiin osallistumista tuetaan, mikäli omaiset toivovat osallistumista.

Henkilökunnan jäsenen kuolema

- Kriisiryhmä sopii toimista ja työnjaosta.
- Päiväkodin johtaja kertoo tapahtuneesta ensin henkilöstölle ja sitten koko esiopetusyhteisölle
- Lapsille ja henkilöstölle järjestetään mahdollisuus asiantuntijan vetämään läpikäyntikeskusteluun.
- Henkilöstö käy keskustelun tapahtuneesta.
- Menehtynyttä kunnioitetaan: liputus tai muu muisteluhetki.
- Omaisia muistetaan ja hautajaisiin osallistutaan, mikäli omaiset sitä toivovat.

Lapsen lähiomaisen kuolema

- Kun tieto tulee esiopetukseen, kriisiryhmä sopii toimista.
- Kriisiryhmä tiedottaa opettajia ja muuta henkilöstöä.
- Päiväkodin johtaja tai esiopetuksen opettaja kysyy lapsen huoltajilta, mitä asiasta voi kertoa muulle ryhmälle.
- Muistetaan lasta ja hänen perhettään.
- Lapselle kerrotaan etukäteen ennen esiopetukseen paluuta, mitä ryhmässä on keskusteltu